

Дивља медарица, генетски осигурач опстанка пчела

Дарко Пејовић

Стара планина, Грделичка клисура, Власинско језеро, Фрушка гора, Делиблатска пешчара, Хомољске планине, Ђердап, Овчар бања, Тара, Пештерска висораван... Ово није садржај неког туристичког водича кроз природне лепоте Србије – наведени топоними су мапа пута јединственог пројекта тима научника Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић”. Први пут у Европи спроводи се истраживање генетичке структуре тзв. дивљих друштава медоносних пчела. Крајњи циљ је да се, адекватном заштитом њихових станишта, допринесе очувању инсекта који се, због своје опрашивачке мисије, сматра најважнијим бићем на Земљи.

– У случају неке катаклизмичке болести, из тих генетских резервоара поновним укрштањем би се ревитализовала популација гајених медоносних пчела. У многим случајевима је доказано да су дивљи припадници јачи и отпорнији од одомаћених јединки исте врсте. Разлог је управо генетичка разноврсност, обликована природном селекцијом. Припитомљене врсте биле су изложене вештачкој селекцији гена, односно одабиру особина које су одговарале човеку, а не опстанку – објашњава др Слободан Давидовић, руководилац пројекта „SERBHIWE”, који се реализује средствима Фонда за науку, у оквиру програма „ПРОМИС 2020–2022”.

Да би се маркирала подручја потенцијалних будућих резервата, ваљало је предузети обиман теренски рад. Прошлог лета је истраживачки тим прешпартао јужну Србију и Војводину, а 19. априла ове године су на својој фејсбук страници објавили духовит поклич: „Пажња, пажња! Тражи се медоносна пчела, дивља и неукроћена”. Два дана касније кренула је експедиција у источне крајеве наше земље – по пољима, шумским, сеоским и локалним путевима прешли су 2.700 километара.

– С тог подручја смо узели и узорке из 28 пчелињака с дугом традицијом, јер ћемо анализирати и карактеристике гајених пчела. Што се тиче њихових медоносних сродника из природе, једно друштво смо нашли на

Ђердапу, захваљујући дојави ренџера из тамошњег националног парка. Други случај показује колико је истраживачка срећа непредвидива. Заједницу дивљих медоносних пчела открили смо случајно у Кучеву, у напуштеној згради поред апотеке у коју смо свратили да купимо неке лекове – описује Давидовић доживљаје с „источног фронта”.

Потом је, почев од 7. маја, истраживачка петорка „прегазила” западну Србију. Последња теренска етапа обухвата рејон око Сјенице и, симболично, завршава се уочи 20. маја, Светског дана пчела. Затим следи лабораторијска анализа узорака прикупљених и из природе и из пчелињака.

– Пчеле Србије имају регионалне карактеристике, што је резултат генетске адаптације на локалне услове. Када пчелари носе кошнице на испашу у удаљене крајеве, може да дође до мешања придошлица с тамошњим пчелама. Последица је разбијање идеалне комбинације гена, што доводи до тога да следећа генерација буде слабија у поређењу с претходном – објашњава Давидовић.

Једно подручје на мапи дивљих медоносних пчела посебно је занимљиво. А то је – Београд. Како и приличи животу у метрополи, престојничке пчеле одликује изузетна генетичка разноврсност. Истраживачи су детектовали све митохондријске линије ДНК које су карактеристичне за пчеле и са севера и с југа наше земље. Што би се рекло – Београд је свет, и када су дивље медарице у питању.

– Главни град им идеално одговара, јер су зиме благе, па вегетација креће раније, а има и доста кестена, липе, као и цвећа, у парковима и на терасама. Та београдска друштва дивљих медоносних пчела не би требало уништавати, јер су значајан ресурс генетичке разноврсности. Када пчеле које су се одметнуле из кошница успеју да две-три године опстану без помоћи човека, значи да су генетски обликоване по мери природе – каже наш саговорник.

Када резултати пројекта „SERBHIWE” буду систематизовани, план је да буду презентовани на неком од стручних конгреса. Амбиција истра-

живача је да њихов научни рад послужи као платформа на којој би надлежна министарства изградила стратегију заштите природних станишта овог драгоценог инсекта. А што се тиче теренског рада, волели би да до истека трајања двогодишњег пројекта још једном посете Винатовачу на Кучајским планинама, истински „елдорато” за биологе и генетичаре.

– Тамо је једина прашума у Србији, где последњих 300 година ниједно дрво није посечено. Има мноштво шупљих стабала идеалних за станишта дивљих медоносних пчела. Сличних оаза, истина мањих по површини, има и на Старој планини, у Хомољу, на Фрушкој гори... Таква подручја, као својеврсне оазе, људи морају да сачувају од свог штеточноског деловања, од пестицида и моторних тестера. И због пчела, и због себе самих – закључује Слободан Давидовић.

Тим са Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић” широм Србије спроводи у Европи јединствено истраживање генетске разноврсности најважнијег живог бића на планети Земљи

Слободан Давидовић

У случају неке катаклизмичке болести пчела од пресудне је важности да постоје генетски резервоари, како би се популација ревитализовала

Фотографије SERBHIJE

Пчеле Србије имају регионалне карактеристике, што је резултат генетске адаптације на локалне услове

